

İLETİŞİMSEL ve ZİHİNSEL BİR SÜREÇ OLARAK JERRY FODOR'UN DÜŞÜNCENİN DİLİ TEORİSİ

Neva DOĞAN¹

ÖZ

Düşünce, dil ve iletişim kavramlarını birbirlerine referans vermeden tanımlamak oldukça zordur. Bu kavramlar birbirine bağlı ve birbirleriyle etkileşim içinde olan kavramlardır. İletişimin öncelikle insanın kendisiyle, zihinsel bir sürece tâbi olarak başladığı düşünüldüğünde; bunu düşünme eyleminden ayrı ve dilden bağımsız bir şekilde yapamacağımı söylemek mümkündür. İnsanın kendisiyle iletişimi dediğimiz düşünmenin, dili nasıl kullandığımıza dili kullanım biçimimizin ise dünyayı algılayışımıza etki ettiği aşikârdır. Amerikalı bilişsel bilimci ve dil felsefecisi Jerry Fodor, ortaya attığı Düşüncenin Dili Teorisi'yle kişiler iletişime geçmeden önce kendisinin hesaplamalı/matematiksel (computational) diye adlandırdığı bir dil ile konuştuğunu iddia eder. Bunu yapay zekaya benzer bir şekilde işlemciye giren girdi ve çıktı biçiminde açıklayan Fodor, insan zihninin de bu şekilde işlediğini ortaya atar. Fodor'un savunduğu hesaplamalı zihinsel süreçler tamamen bilinç dışı olduğu gerekçesiyle Searle tarafından tamamen reddedilmektedir. Fodor'u ve argümanlarını anlamak, öncülü olan Chomsky'yi anlamaktan geçtiği için çalışmada öncelikle Chomsky'nin dil edimine dair hipotezleri açıklanmıştır. Ardından Fodor'un dile ve düşünceye dair söylemlerini dilbilimci Wittgenstein ve zihin felsefecisi Searle ile ilişkilendirerek iletişimsel sürecin bilinç, dil ve düşünce ile ilintisi tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Jerry Fodor, İletişim Felsefesi, Dil felsefesi

JERRY FODOR'S THEORY OF THE LANGUAGE OF THOUGHT AS A COMMUNICATIONAL AND MENTAL PROCESS

ABSTRACT

The concepts of thought, language and communication are concepts that are connected and interact with each other in ways that cannot be explained without reference to each other. Considering that communication begins with oneself, subject to a mental process, it is possible to say that it cannot be done separately from the act of thinking and independently of language. It is obvious that thinking, which we call human communication with oneself, affects how we use language, and the way we use language affects our perception of the world. Jerry Fodor, an American cognitive scientist and language philosopher, proposed the Language of Thought Theory, which states that before people communicate, they speak in a language that he calls computational/mathematical. Explaining this in terms of input and output to the processor, as in artificial intelligence, Fodor argues that the human mind works in the same way. The computational mental processes that Fodor defends are completely

Derleme Makale

Review Article

¹ Dr. Öğretim Üyesi
Gümüşhane Üniversitesi İletişim
Fakültesi, Gümüşhane, Türkiye

E-Posta
neva@gumushane.edu.tr
ORCID
0000-0002-2602-8592

Başvuru Tarihi / Received
21.08.2023

Kabul Tarihi / Accepted
30.09.2023

DOĞAN, Neva (2023). İletişimsel ve Zihinsel Bir Süreç Olarak Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1368-1377.

rejected by Searle on the grounds that they are completely unconscious. Since understanding Fodor and his arguments requires an understanding of his predecessor Chomsky, this study first explains Chomsky's hypotheses about language production. Then, by relating Fodor's discourses on language and thought to linguist Wittgenstein and philosopher of mind Searl, the relevance of the communicative process to consciousness, language and thought is discussed.

Keywords: Jerry Fodor, Philosophy of Communication, Language Philosophy

GİRİŞ

Chomsky'nin zihnin işleyişi ve dil arasındaki ilişkisiyi ayrı bir başlık altında incelenmesi Fodor'un onun görüşlerine oldukça fazla yer vermesi ve fikirlerini paylaşmasına yol açmıştır. Chomsky'nin bu konu hakkında söylediklerini anlamak, Fodor'un daha iyi anlaşılmasını sağlayacağından öncelikle Chomsky'nin dil anlayışı açıklanacak, ardından Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi ayrı bir başlık altında derinlemesine irdelenecektir. İlk olarak, dilin hayvanlardan evrimleşerek ve çeşitli gelişim aşamalarından geçerek insanlara kadar uzandığını iddia eden çoğu düşünürün tersine Chomsky, doğuştancıdır ve dilin yalnızca insanlara özgü bir nitelik olduğunu ve dolayısıyla "türe özel" olduğunu savunur. Ona göre dil yetisi her insanda biyolojik olarak genlerinde mevcuttur. Bununla ilişkili olarak Chomsky, iletişimi dilin birçok işlevinden yalnızca biri olarak görmektedir. Ona göre insan dil aracılığıyla okur, yazar, araştırır, toplumsal hayatını idame ettirir, bilgi alışverişinde bulunur. İletişimin, dilin başlıca ya da temel işlevi olmadığını savunur. (Chomsky'den akt. Denkel, 1996: 60) "Dil yetisi insanlarda çok ciddi patolojik durumlarda ve yoksunlukta bile işlevini sürdürür. Down sendromlu çocuklar (mongoloidler), diğer zihni yeteneklerde çok gelişme göstermeseler de yavaş yavaş ve sınırlı bir biçimde dil edinirler. Görmeyen çocukların dil yetileri bir deneyimden yoksun olmalarına karşın normal gelişir." Der ve ek olarak "Dil insana özgü bir yetidir. Bütün insanlarda mevcut olup diğer canlıların sahip olmadığı; basit girdilerle zengin ve karmaşık dilleri ortaya çıkartabilen eşsiz bir yetidir. Bu şekilde gelişen dil, bizim ortak biyolojik yapımız/tabiatımız doğrultusunda belirlenmiştir. Dil düşünceye ve kavrayışa derin bir şekilde nüfuz eder ve yapımızın/tabiatımızın temel bir bölümünü oluşturur" der (Chomsky, 2009: 53).

1. Chomsky'nin Zihin ve Dil Anlayışı

Chomsky, zihinci dil felsefesi anlayışını benimsemiştir; yani dilsel ifadeleri anlamlı kılan şeyin de onlar aracılığıyla muhatapta uyandırılan tepkiler veya davranış eğilimleri [*dispositions to behave*] olduğunu esas alan görüşe karşı çıkar. Davranışçılıkla zihincilik arasındaki temel fark; zihincilik davranışlarımızın açıklanmasında "içsel durumlarımızı" konuya dahil etmenin sağlayacağı katkıyı vurgularken, davranışçılık gerek söz gerek söz dışı bütün insan davranışlarını sadece çevreden edinilen koşullar yoluyla açıklar. Bu koşullar kişinin yetiştiği yerin kültürü, doğası, çevresindeki kişiler, ailesi, eğitimi, yaşam koşulları ve başka birçok etken olabilir. Zihinciler, dil ve anlam hususunda "idealar" gibi zihinsel ve gözlemlenemeyen entiteleri temel alan yaklaşımı savunur. (Altınörs, 2015: 188) "Davranışçılara göre düşünce bir davranış biçimidir, fakat ses ögesinden yoksun bırakılmış bir davranıştır" (Oskay, 2014: 400). Genel olarak zihinci ya da ideacı diye adlandırılan bu yaklaşım

DOĞAN, Neva (2023). İletişimsel ve Zihinsel Bir Süreç Olarak Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1368-1377.

anlamlılığı dili kullanan kişilerin zihinlerinde cereyan eden fenomenlerle veya süreçlerle açıklamaya çalışır ve dili, düşünce ve ruhsal durumların iletilmesinin bir aleti olarak görürler. Aristoteles'ten başlayan zihinci yaklaşım Augustinus, Hobbes, Descartes, Port-Royal Ekolü, Locke, Leibniz, Condillac ve Chomsky ile devam eder. Tüm bu filozofların zihinci olarak adlandırılmasındaki ortak nokta, "anlamlılığı" zihinsel bir entite olarak tanımlamalarıdır. Yalnızca bazıları dildeki en anlamlı birimin kelime olduğunu savunurken, bazıları tamamlanmış cümleler olduğunu savunur. Yine, kimi kelimelerin anlamının doğrudan doğruya idealarımız değil, fiili kavrayışlarımız olduğunu ve bunun herkeste doğuştan var olduğunu düşünür. Netice itibariyle hepsi dilsel ifadeleri anlamlı kılan şey dış dünya değil, zihnimizdir der. (Altınörs, 2015: 190) Dil ve düşünceye dair görüşleriyle Locke'dan oldukça etkilenen Condillac, kelimelerin düşünceleri adlandırdığını, yani kelimelerin düşüncelerimizin birer işareti olduğunu öne sürer. Dilin işlevi için çoğu zihinci onun düşüncelerimizi iletme aracı olduğunu öne sürerken, Condillac, dilin bunun çok daha ötesinde bir işlevine vurgu yapar; "Dil iletişimden önce, düşüncelerin meydana getirilmesinde belirleyici bir işleve sahiptir" der (Altınörs, 2015: 72). Ona göre insanların düşüncelerini birbirine iletmede kullanılan ilk dil davranış dilidir. Dilin kökenine indikçe orada ilk karşılaşılan düşüncelerimizi ifade eden sözler değil duygularımızı ifade eden sesler, mimikler ve nidalar. Dolayısıyla da dil, insanda yaradılışı itibariyle davranış dili olarak vardır ve diğer diller de bu davranış dilinden çıkarak gelişim göstermiştir. Ona göre duygularımızı ifade etmede oldukça başarılı olan davranış dilinin düşüncelerimizi ifade etmede kifayetsiz kalması insanlığı eklemli seslerden oluşan bir dil üretmeye götürmüştür. Condillac'a göre dil bir işaretler sistemi, düşünmek ise hesap yapmaktır. Yaptığımız hesaplar neticesinde işaretler sistemi aracılığıyla idelerimizi ifade ederiz. "Bir düşüncenin bileşimini meydana getiren idealar zihinde eşzamanlıyken, konuşmada art arda gelir: demek ki düşüncelerimizi analiz etme yollarını bize sağlayan dillerdir" (Condillac'tan akt. Altınörs, 2015: 86). Sonuç itibariyle, Condillac'ın dil ve düşünce ilişkisine bakıldığında onun dilden bağımsız ya da dilden önce gibi bir düşünce sistemini imkânsız gördüğünü söyleyebiliriz. Ona göre insan dili kullanmadan ne düşünebilir ne de diğer zihinsel faaliyetlerini yürütebilir. Dil insana, onu kullanarak kendi düşünceleri üzerinde denetim yapabilme fırsatı da vermektedir ki bu özelliği düşünceyi ifade etmeden çok daha önceliklidir. İnsanı pasif ve dış şartlara bağımlı olmaktan kurtaran, onu aktif ve denetleyici bir varlığa dönüştüren de yine dildir.

DOĞAN, Neva (2023). İletişimsel ve Zihinsel Bir Süreç Olarak Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1368-1377.

Chomsky'ye göre dili kullanabilme zihinsel bir faaliyettir. Chomsky, insanın dil yetisinin ise doğuştan Tanrı tarafından insanoğluna genleri aracılığıyla bahşedildiğini savunur; "Bilgimizin ve kavrayışımızın bir bölümü doğuştan vardır, biyolojik özelliğimizin bir bölümüdür, genetik olarak belirlenmiştir; tıpkı kanatlı olmak yerine, kol ve bacaklı olmamıza sebebiyet veren ortak özelliklerimizin unsurları gibi" (Chomsky'den 2009 akt. Altınörs, 2012: 196). Ona göre dildeki anlamı davranışçılarda olduğu gibi dış dünyada değil insanın zihninde aramalıyız. Yeri gelmişken, davranışçılık ile zihincilik arasındaki farkı temel olarak şöyle ifade edebiliriz; Zihincilik davranışlarımızı açıklarken "içsel durumlarımızı" konuya dâhil etmenin sağlayacağı katkıyı vurgularken, davranışçılık tüm bunları dışarıdan edinilen koşullamalara bağlar (Laurier'den (1993) akt. Altınörs, 2015: 198). Chomsky'ye göre bir çocuk ailesinden ya da çevresinden hiç duymadığı bir kelimeyi de üretebilme yetisine sahiptir. Dilin doğuştan olduğunu savunur ancak bunu hiçbir zaman doğuştan gramer anlamında değil, doğuştan ilkeler bağlamında olduğunu vurgular. Yani ona göre doğuştan olan, dili kullanabilme yetisidir. Chomsky bunu içsel dil olarak nitelendirir ve şöyle der; "İçsel dil teknik anlamda dil yetisinin bir durumudur. Her içsel dil düşüncelerimizi ifade etmek ve karşılaştığımız sonsuz sayıdaki açık ifadeleri anlamlandırmak için kullandığımız zihinsel araçların kurulmasını sağlayan bir donanıma sahiptir" (Chomsky, 2012: 67).

Tıpkı Fodor'un Düşünce Dili teorisinde olduğu gibi Chomsky de dili kullanma yetisinin evrenselliğine vurgu yapar. Sonradan gelişmeye tabi olsa da her insan doğuştan dil becerisine sahiptir. Dilin geniş kelime hazinesi sayesinde yaratıcı bir biçimde birçok benzersiz cümle kurulabileceğini iddia eder. Ona göre dil sınırsızdır; her dilin içerdiği sınırlı kelime sayısı ile sınırsız cümle kurulabilir. Bu özelliği dili esnek, dili kullananı ise aktif kılar. İnsan, yalnızca duyduklarını tekrar eden bir papağandan farklı bir biçimde kendi zihninde yeni ve birbirinden farklı cümleler kurabilme yeteneğine sahiptir. Yine Fodor gibi Chomsky de dilin bir sözdizimsel ve anlam bilimsel yapıdan oluştuğunu savunur.

2. Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi

DOĞAN, Neva (2023). İletişimsel ve Zihinsel Bir Süreç Olarak Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1368-1377.

Fodor, kuramı için “Daha sonraları ‘bilişsel bilim’ diye adlandırılacak, zihnin nasıl çalıştığına dair yeni yeni gelişmekte olan, disiplinler arası bir ortak görüş yazmaya çalıştım” der (Fodor, 2008: 3). Buna ek olarak, kuramının, artık yok olmaya yüz tutmuş, zamanında hem psikolojide hem de felsefede revaçta olan davranışçılık kuramına bir alternatif olduğunu düşünür; Ona göre Düşüncenin Dili Kuramı davranışçılıktan ziyade zihinseldir (Fodor, 2008: 3). Fodor, zihinsel süreçleri matematiksel/hesaplama (computational) olarak değerlendirir. Ona göre insanların düşünme süreçleri hesaplamalı bir temsili sistemden geçer ve ardından insanlar, bu süreci davranışa dönüştürmek üzere harekete geçerler. İletişimsel açıdan bakıldığında bunu kişinin kendisiyle olan iletişimi şeklinde değerlendirmek olasıdır. İnsanlar Türkçe, İngilizce, Fransızca gibi diğer dilleri doğrudan sonra öğrenirken, matematiksel süreç içinde kendi zihin çerçeveleri bağlamında kullandıkları kendi içsel bir dile de doğrudan sahiptirler. Wittgenstein’in da önerdiği gibi “Tümcede düşünce, duysal algılanabilir olarak dilegelir. Tümcenin duysal algılanabilir imini (sesli ya da yazılı imini, vb.) olanaklı olgu durumunun izdüşümü olarak kullanırız. İzdüşüm yöntemi, tümce-anlamının düşünülmesidir. Düşünceyi dilegetirmemize yarayan ime, tümce-imi diyorum. Tümce de, dünya ile izdüşümsel ilişkisindeki tümce-imidir.” (2010: 29). İnce ve Soncu bu iki dil arasında bir benzeşim olmasına rağmen insanoğlunun doğrudan gelen içsel dilin kamusal dil şeklinde adlandırılan sonradan öğrenilen dille aynı derecede temsil etme yeterliliğinin bulunup bulunmadığı sorusunu sormaktadır (2020: 8). Bu soru Wittgenstein’in “Dilimin sınırları, dünyanın sınırlarını imler” (2010: 133). söylemiyle açıklanabilir. Kişinin zihinsel dili kullanabilme kapasitesi onun dünyayı algılama ve anlamlandırma, dolayısıyla tüm öğrenme süreçlerine de doğrudan etki etmektedir.

Macaluso, Fodor’un teorisini akli olan organizmaların, hayatta kalmak için kendi zihin dünyalarını nasıl ifade ettiklerini açıklayan makul bir teori olarak görür. Ramos-Arenas, Düşüncenin Dili Kuramı’nı şöyle tanımlar; “Düşüncenin dili, zihin tarafından ona uygun bilgiyi depolamak ve işlemek için kullanılan temsili bir sistemdir. Zihinsel süreçler hesap yapan ölçüp biçen süreçlerdir ve Düşüncenin Dili, bu hesapların ifade edildiği temsiller sistemidir” (Eamos-Arenas, 2000: 114). Fodor, Düşüncenin Dili Teorisi’nin yapısını şu şekilde açıklamıştır;

- 1) Neredeyse hiç makul görülmeyen bilişsel süreçlerin yalnızca psikolojik modelleri bu süreçleri matematiksel olarak temsil eder.
- 2) Matematiksel varsayımlar zihindeki hesaplamalar için bir araca ihtiyaç duyar, o da ifadeler sistemidir.
- 3) Neredeyse hiç makul görülmeyen teoriler bile hiç ortaya koyulmamış teorilerden yeğdir.
- 4) Biz bu yüzden, organizmalara geçici bir şekilde bir ifade sistemi atfetmeye adadık. Geçici bir şekilde adamak demek: şimdiye kadar organizmalara bilişsel süreçleri atfettiğimiz için ve bu teorileri ciddi bir şekilde hali hazırda kullanmakta olmak demek.
- 5) Kendimizi geçici olarak adanmış bulduğumuz ifade sistemini kişiselleştirmeye çalışmak, makul bir araştırma amacıdır.
- 6) Bu kişiselleştirmeyi gerçekliği ispat edilecek gibi görünen bu tip psikolojik teorilerin detaylarından çıkarmaya çalışmak, makul bir araştırma stratejisidir.

DOĞAN, Neva (2023). İletişimsel ve Zihinsel Bir Süreç Olarak Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1368-1377.

7) Bu strateji aslında işe yarayabilir: Tam anlamıyla zorunlu değilse, en azından ilk etapta mantıklı gelen madde 6'daki örnek çıkarımlarını sergilemek mümkündür. (Fodor, 1975: 27)

Searle, Düşüncenin Dili Teorisi'ni bilişi açıklayan işlemler sınıfına koyar ve onun için "bu işlemlerin tümü sayısal hesaplamalardır. Kognitif bilimin ardında yatan temel varsayım beynin bir bilgisayar olduğu ve zihinsel işlemlerin de sayısal hesaplama olduğudur. Bu nedenle birçoğumuz yapay zekânın kognitif bilimin kalbi olduğunu düşünürüz" (Searle, 2014, 244) der. Searle'ün kuvvetli bir şekilde eleştirdiği kognitif zihin işlemlerinin bilinçsiz olduğu varsayımını Fodor ısrarla savunur. Ramos- Arenas Düşüncenin Dili Teorisi'ni eleştirel yaklaştığı tezinde teroyi şu şekilde tanımlar, "Düşüncenin Dili sonsuz bir kelime hazinesine, düzenli bir söz dizimsel yapıya ve ifadelerin anlamını belirleyen anlamsal kurallara sahip olan somut bir temsil sistemi olduğunu iddia eder" (Ramos- Arenas, 2000: VII). Fodor, genel olarak Düşüncenin Dili Teorisi'yle bilişsel süreçlerin belli bir parçasını ele alır. Bu bilişsel süreçlerin matematiksel hesaplamalara dayalı olduğunu iddia eder ve organizmaların zihninin aynı şekilde çalıştığını savunur. Ona göre zihnimizde ifadeler sistemi vardır ve tıpkı doğal dillerdeki gibi sonsuz, somut ve anlamlı bir sözcük dağarcığına sahiptir. Bilişsel psikolojiye baktığımızda, düşünme sürecinin zihinsel süreçler içinde yer aldığını ve içerisinde zihinsel temsillerin işlendiğini görüyoruz.

Düşünme dediğimiz eylem matematiksel bir süreçtir ve belli bir sentaks ve semantiğe sahiptir. "Fodor zihinsel temsillerin cümle yapılarına sahip olduğunu ve zihinsel durumların (bilmek, istemek, korkmak, istemek, niyet etmek) şu özelliklere sahip olduğunu iddia eder;

1) Anlamsal olarak bir değeri vardır.

2) Sıradan güçleri vardır.

3) Sağduyu inancı/arzu psikolojisi gibi anlam ifade eden kesin genellemelerin çoğu onlardandır" (Macaluso; 1994: 19).

Burada zihinsel temsillerin cümle yapılarına sahip olduğundan bahsedilirken, vurgulanan nokta tıpkı her dildeki gibi belli bir sözdizimine ve anlamsal yapıya sahip olduklarıdır. Zihinsel bir durumun içeriği, var olduğumuz dünya gerçekliği ile bağdaşıyorsa burada onun doğruluk değerinden, dolayısıyla da anlamsal bir yapıdan bahsedebiliriz. Fodor arzuları da göz önünde tutar ve onların doğruluk değerinin değil ama tatmin değerinin olduğunu savunmaktadır. Arzular ya tatmin edilir ya da tahmin edilemez. Burada üzerinde durulması gereken nokta; her bir zihinsel durum -inanç, arzu, umut, gibi, tutumlar ve onların içeriğiyle ayırt edilir. Fodor'a göre Düşüncenin Dili de her dil gibi belli bir sentaksa ve kelime hazinesine sahiptir; bunlar Düşüncenin Dili'nin dilbilimsel özellikleridir.

DOĞAN, Neva (2023). İletişimsel ve Zihinsel Bir Süreç Olarak Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1368-1377.

Bu bağlamda Fodor'a katılabilir, zihnin dil aracılığıyla işliyor olabileceğini, dolayısıyla belli bir söz dizimsel ve anlamsal yapıya sahip olduğunu düşünebiliriz; ancak burada anlamın evrenselliği konusuna dair eleştiriler ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde tartışıp eleştireceğimiz bir diğer nokta da Fodor'a göre Düşüncenin Dili'nde söz dizimsel yapı aynı şekilde anlamı da yansıtır; ancak bunun kesinliğinden şüphe ederiz çünkü çoğu zaman iletişim kurarken anlamın bağlamla ilişkili ve içeriğe bağlı olduğunu görürüz. Yine bu da tartışma gerektiren bir diğer konudur. "Fodor, söz diziminden bahsederken onu biçimsel olarak tasvir eder ve sözdizimsel ilişkileri rastlantısal bulur. Şekil fiziksel bir özelliktir ama rastlantısal süreçler içsel özelliklerdir" (Macaluso; 1994: 182). Fodor zihinsel süreçlerin sembol manipülasyonu süreciyle gerçekleştiğini savunur. Bu da zihnimizdeki matematiksel süreçlerin, zihnimizdeki temsillere sözdizimi aracılığıyla uygulandığı anlamına gelir¹. Ramos-Arenas Düşüncenin Dili Teorisi'nin doğal dilimizde iletişimde bulunduğumuz mesajları kodladığımız dil olduğunu, bu yüzden belirsizliği ortadan kaldıracak şekilde düşüncelerimizin sözdizimsel içeriğini ifade edecek bir yapıya sahip olduğunu söylemektedir. (Ramos-Arenas, 2000: 123)

Düşüncenin Dili'ni doğal dillerle kıyaslamak neredeyse imkânsızdır; düşüncenin dilindeki ifadeler doğal dilimizdeki ifadeleri aynen karşılamayabilir çünkü bir ifadenin birden çok anlamı olabilir; yani zihnimizdeki her sözdizimsel ifade dilimizdeki her sentaksa uymayabilir. Bizim, aracılığıyla iletişim kurduğumuz ve daha sonrasında doğal dilimizde ifade ettiğimiz düşünceler zihnimizde kodlanmış mesajlardır ancak her insanın zihninde aynı anlamı taşımaz. Bir kelimenin, hatta bir mimik veya yüz ifadesinin anlamı dahi kültürden kültüre, nesilden nesile, coğrafyadan coğrafyaya ve durumdan duruma farklılık gösterebilir. Dolayısıyla Düşüncenin Dili Teorisi için sözdizimsel ve anlamsal bakımdan paralellik gösterdiğini söyleyemeyiz. Fodor'un ifade sistemi dediği ve organizmalara atfettiği tüm bu özellikler bir bilgisayar, telefon ya da elektronik bir mesaj gönderen aygıt için geçerli olsa da belli bir kültürün içine doğup orada sosyalleşen bir varlık olan insan için kabul edilemez.

¹ Burada anlam saf dışı edilerek yalnızca yine sembolik olan biçimsel özellikten bahsedilir.

DOĞAN, Neva (2023). İletişimsel ve Zihinsel Bir Süreç Olarak Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1368-1377.

Tüm bunlara ek olarak, Fodor Düşüncenin Dili'nin öğrenilmediğini, zaten doğuştan bilindiğini iddia eder. "Düşüncenin Dili bilinir (örneğin, bilişsel süreçlerin temelini oluşturan zihinsel hesaplamalar için bir araçtır) fakat öğrenilmez. Yani doğuştandır" (Fodor, 1975: 65). Fodor insan zihnini tıpkı bilgisayarların mekanizmasına benzetir ve bilgisayarlar nasıl iletişim içindeyse insanların da aynı şekilde çevresiyle iletişim içinde olduğunu savunur. "Gerçek bilgisayarlar karakteristikleri gereği kendi içlerinde hesaplamalar yapıp kendileriyle konuştukları ve çevreleriyle iletişime girdikleri girdi/çıkıttı dilleri olarak iki dil konuşurlar. Redaktörler (derleyiciler) bu iki dil arasında, sol el tarafının girdi/çıkıttı kodlarıyla formüle edildiği, sağ el tarafının ise makine koduyla kodlandığı iki koşullu durumları belirleyerek aracılık ederler. Bu ikili durumlar tüm niyet ve amaçlar, girdi/çıkıttı dilinde formüle edilmiş temsiller ve makinenin bu dili kullanabilme yetisidir" (Fodor, 1975: 66). Fodor, konuştuğumuz dili anlamayı öğrendiğimizi, ancak içsel konuşmalarımızı yaptığımız yani kendi kendimize iletişim içinde olduğumuz Düşüncenin Dili'nin doğuştan gelen bir dil olduğunu savunur. Fodor'a göre "Bu bir sandalyedir" cümlesi hangi dil için olursa olsun, o dil öğrenildiği için öğrenilmiş bir şeydir. Fakat *G* harfi, zaten formüle edilmiş bir şekilde kodlandığı için doğuştan mevcut. Fodor makinelerin onlara yüklenen girdi/çıkıttı dillerini kullanmak için icat edilmediğini, kendi içlerindeki makine dilini kullanmak için üretildiklerini söyler. "Siz dili kullanan bir alet bulduğunuzda, onun öğretilmiş dili kullanmak için yapılmadığını, bu dili direkt olarak hesaplamasal olarak konuyla bağıntılı fiziksel duruma çevirdiğini farzedin. Aynı şey, konuşmacının ya da dinleyicinin öğrendiği doğal diller için de geçerlidir ve doğal dil bir çeviri yöntemidir" (Fodor, 1975: 67).

Yukarıda da belirtildiği üzere, Fodor'a göre her organizmanın zihinsel süreci aynı şekilde işler; "Bir insan bir cümleyi anladığında nasıl ki bir çeviri süreci oluyorsa, bir makine de bir cümleyi kendi programlama dilinde anlar" (Fodor, 1975: 67). Fodor, ifadelerinde çok net olmamakla beraber Düşüncenin Dili'nin muhtemelen doğuştan olduğunu, öğretilen ya da öğrenilen bir şey olmadığını, yalnızca tutarlı bir şekilde kullanıldığını söyler. Buna ek olarak, büyük bir ihtimalle de içsel kodların sinir sisteminin doğuştan gelen yapısı tarafından belirlendiğini iddia eder (Fodor, 1975: 78). Searle, Fodor'un doğuştancılığına eleştiride bulunarak zihin felsefesindeki hataların dil felsefesinde de hatalara yol açacağını savunur ve Fodor'un bu tezini akıl almaz olarak nitelendirir. "Diğer bir inanılmazlık biçimi, fakat değişik bir felsefi telkinden, her birimizin olası her insan dilinin herhangi bir sözcüğü ile ifade edilebilen kavramlara doğuştan sahip olduğumuz iddiasıdır, böylelikle, örneğin, Taş Devri insanları 'karbüratör' ya da 'katot ışınli osilograf' sözcükleri ile ifade edilebilen kavramlara sahiptirler. Bu görüş en dikkat çekici biçimde Fodor (1975) tarafından savunulmuştur" (Searle, 2014: 24).

SONUÇ

Chomsky, dilin edimin davranışçılığın aksine zihinsel bir süreçte meydana geldiğini savunmaktadır. Ona göre dili, öğrenmek ve kullanmak zihinde gerçekleşen bir eylemdir ve Tanrı tarafından insanlara bahşedilmiştir. Bunu bir gramer kuralıymış gibi zihne yerleştirilmiş bir işlemci gibi algılamamak gerektiğini, ancak dil öğrenebilme yetisinin Tanrı tarafından verildiğini ve herkeste mevcut olduğunun bilinmesini ister. Jerry Fodor da Chomsky gibi dile zihinsel bir bağlamdan bakar ve

DOĞAN, Neva (2023). İletişimsel ve Zihinsel Bir Süreç Olarak Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1368-1377.

insanların zihninde hesaplamalı/matematiksel (computational) diyebileceğimiz tıpkı yapay zeka ile üretilmiş bilgisayarlar işleyen bir işlemciye benze yapının olduğunu öne sürer. Konuşmaya geçmeden önce düşüncelerimizle bu süreci sürdürdüğümüzü, bu sistemde sınırsız kelime dağarcığımız ve belli anlamsal kuralların olduğunu iddai eder. Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi iletişim bilimsel açıdan önemlidir çünkü bahsettiği süreç insanın kendiyile olan iletişiminin tanımıdır. İletişim öncelikle insanın kendisiyle başlar ve insan toplumsallaştıkça diğer iletişim türlerini de deneyimler. Fodor kuramında, anlamın kültürel bir olgu olduğu ve kültürden kültüre değişiklik gösterebileceğini, iletişimin yalnızca aynı kültüre sahip insanlar arasında gerçekleşmediği fikrini gözardı etmektedir. Bizim zihnimize kodlanmış bir mesaj başka kültürden birisi için bambaşka anlamlara gelebilmektedir. Zihin felsefecilerinden olan Searle ise Fodor'un bu yaklaşımını bilinci barındırmaması sebebiyle eleştirmektedir. Ona göre dilin doğuştanlığı imkansızdır ve Fodor'un bu yaklaşımı zihinde yer alan hataların dilde de meydana gelebileceği tehlikesini taşımaktadır.

KAYNAKÇA

ALTINÖRS, Atakan (2012). 50 Sorud Dil Felsefesi. İstanbul: Bilim ve Gelecek Yayınları

ALTINÖRS, Atakan (2015). Dil Felsefesi Tartışmaları: Platon'dan Chomsky'ye, İstanbul: Bilge Kültür-Sanat

CHOMSKY, Noam (2009). Bilgi Sorunları ve Dil Hakkında Bilgiler, İstanbul: BGST Yayıncılık.

Chomsky, Noam (2012) Dilin Mimarisi, İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları

DENKEL, Arda (1996). Anlam ve Nedensellik. İstanbul: Kabalcı Yayınevi.

FODOR, Jerry. A. (1975). Language of Thought. New York: Thomas Y. Crowel Company

FODOR, Jerry, (2008). LOT:2 Language Of Thought Revisited. New York: Oxford University Press.

FRANK, Macaluso (1994). The Language of Thought Thesis. University of Miami, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Florida.

DOĞAN, Neva (2023). İletişimsel ve Zihinsel Bir Süreç Olarak Jerry Fodor'un Düşüncenin Dili Teorisi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 11 (2), 1368-1377.

İNGEÇ, KEREM A. ve SONCU, Ayşe Gül (2020). "Halkla İlişkiler, Reklam ve Propoganda'nın Mantığı Üzerine Bir İnceleme, Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi. Cilt 10 Sayı: 1, s:1-30.

OSKAY, Ünsal (2014). 19. Yüzyıldan Günümüze Kitle İletişimin Kültürel İşlevleri, İstanbul: İnkılap Yayınları.

RAMOS-ARENAS, Jaime (2010). A Critical Study Of The Language Of Thought Hypothesis, State University Of New York, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Buffalo, New York.

SEARLE, John (2014). Zihnin Yeniden Keşfi, İstanbul: Litera Yayıncılık.

WITTGENSTEIN, Ludwig (2010). Tractatus Logico-Philosophicus. İstanbul: Metis Yayınları.

Çalışma tek yazarlıdır.

Çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmamaktadır.